

С.А. Бугаенко, кандидат экономических наук, доцент
Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса (Украина)
О.И. Проник, преподаватель кафедры учета и аудита
Херсонский экономико-правовой институт, Херсон (Украина)

Аннотация. В статье рассмотрены важнейшие постулаты, на которых базируется современное управление организациями. Дано определение срока стратегия, понятию «стратегическое управление». Исследовано отличие стратегического планирования от долгосрочного.

Ключевые слова: планирование, управление, стратегия, системный подход, организация.

Процеси глобалізації світової економіки протягом останніх двох десятиліть привели до серйозних змін в галузях агропродовольчого комплексу. Зростання конкуренції та посилення ризиків диктують необхідність вибору нових орієнтирів розвитку. Суб'єкти управління агропродовольчого комплексом України стоять перед проблемою вдосконалення концептуальних підходів, методів, інструментів, використовуваних при підготовці та прийнятті стратегічних рішень в новій нестабільному середовищі. Незважаючи на те, що в галузях агропродовольчого комплексу вже сформовані управлінські структури, що відповідають специфіці діяльності в ринкових умовах, враховуючи високу інерційність і капіталомісткість українського агропродовольчого комплексу, життєво необхідно вже в даний момент і в подальшому на постійній основі з метою досягнення стійкості та ефективності його розвитку в довгостроковій перспективі удосконалювати методи управління, і в першу чергу, стратегічної спрямованості.

Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних та прикладних засад формування організаційно-економічних механізмів інтеграції підприємств агропродовольчої сфери.

Аналіз останніх публікацій. Методологічну базу дослідження інтеграції в економіці складають роботи А. Баришнікова, Г. Гегеля, Б. Кедрова, Г.Клейнера, Г. Павельціга, Ю.Субоцького, Г. Спенсера, А. Богданов, Ю. Шишкова, В. Енгельгардта та інших, які розглядають логіко-методологічні та загальнотеоретичні проблеми інтеграції. Дослідження в цій області більшою мірою націлені на вирішення практичних задач. У цьому зв'язку актуальним і необхідним видається розробка дієвої теоретичної концепції інтеграції господарюючих суб'єктів, визначення напрямів підвищення ефективності інтеграції українських підприємств реального сектора економіки.

Виклад основного матеріалу. Одним з ключових методичних питань стратегічного управління є сутність і формування стратегії. Українські дослідники, що займаються проблемами стратегічного управління, не мають єдиного підходу до поняття «стратегія».

Так, на думку І.С.Луконіна, «стратегія - це довгостроковий якісно визначений напрямок розвитку організації, що стосується сфери, засобів і форми її діяльності, системи взаємин усередині організації, а також позиції організації в навколишньому середовищі, що приводить організацію до її цілям» [1]. Таке розуміння стратегії виключає детермінізм в поведінці організації, оскільки стратегія, визначаючи напрям у бік кінцевого стану, залишає свободу вибору з урахуванням мінливих ситуацій.

У визначенні, даному Фатхудиновим Р.А. затверджується, що стратегія є програма, план, генеральний курс суб'єкта управління з досягнення ним стратегічних цілей у будь-якій галузі діяльності [2].

На думку Короткова Е.М., стратегія - це не тільки програма розвитку, а й особлива якість функцій управління і управлінських рішень, персоналу управління та організації управління; сукупність орієнтирів і обмежень, які визначають напрямок розвитку комплексу, відповідно до поставленої метою; своєрідний «коридор»

використання різних тактик [3].

Сфремов Н.Д. і Хаников І.А. визначають стратегію як образ дій, що обумовлює певну і стійку лінію поведінки організації на досить тривалому історичному інтервалі [4].

На основі даних визначень стратегії можна встановити взаємозв'язок між поняттями «стратегія» і «стратегічне управління». Ці два поняття співвідносяться як план дій з управлінням об'єктом і самі дії по реалізації цього плану, тобто стратегія становить зміст стратегічного управління на різних етапах життєвого циклу організації.

Розкид думок дослідників вельми широкий: від неправомірного отождоження стратегії з концепцією до відома її значення тільки до засобу досягнення цілей.

Дані підходи до поняття «стратегія» розрізняються структурізацією цільового простору організації: «місія - стратегія - цілі - завдання» або - «місія - цілі - стратегія - завдання».

Для усунення протиріччя між першим і другим підходами ми пропонуємо наступний варіант структурування цільового простору: «бачення - місія - задум - цілі - стратегія - завдання».

З даних визначень можна зробити висновок, що стратегія - це вираз намірів організації, спрямованих на досягнення задалегідь обраних цілей шляхом розподілу обмежених ресурсів (з організаційних одиниць, функцій, регіонах, продуктів, технологій). В основі дій з реалізації стратегії лежить стратегічний план.

Стратегічне планування пов'язане з рішеннями, наслідки яких позначаються протягом тривалого часу і які важко скасувати. Стратегічне планування - це довгострокове планування. А тактичне планування пов'язане з невеликими періодами часу. Вони доповнюють один одного. «Вони як дві сторони однієї і тієї ж монети: на них можна дивитися окремо, навіть говорити про них порізно, але насправді їх не можна відокремити».

Стратегічний план характеризується широтою розмаху, а тактичне планування - вузькістю. «Широкий» і «вузький» - відносні поняття. Від чого зростає і відносність понять «стратегічний» і «тактичний». Планування на рівні всієї корпорації та регіону тяжіє більше до стратегічного, ніж планування на будь-якому менш високому рівні.

Тактичне планування займається вибором засобів для виконання намічених цілей. Цілі звичайно задаються на вищому рівні розглянутої системи. Стратегічне планування займається визначенням мети і вибором засобів для їх здійснення. Стратегічне планування орієнтується і на кошти і на результати.

Таким чином, принципова відмінність стратегічних від інших видів рішень складається у високому рівні узагальнення опису його компонентів. Однак правильне розуміння стратегічного планування та управління передбачає, перш за все, розкриття сутності всіх понять, що становлять зміст цих визначень. Важливе місце серед них займають поняття «мета» і «завдання».

Мета - бажаний результат діяльності системи або її великих підсистем (підприємств, корпорацій, регіонів, народного господарства в цілому), досяжний за наміче-

ний інтервал часу.

Дуже змістовним в науковому плані є визначення сутності мети, дане С.Н.Тідором і Н.П.Фолічевим: «Мета - це ідеальна модель параметрів або стандартів майбутнього результату».

Результат розглядається як опрідечена мета, тобто інформація, що перейшла в статичний стан продукту. Рух до результату являє технологічний процес перетворення сировини і ресурсів в параметри або образ мети. Теоретично мета і результат повинні збігатися, але в дійсності повного збігу не буває. Ступінь збігу відображає ефективність управлінських рішень. Реальне розбіжність обумовлено тим, що і зовнішня і внутрішня середина завжди знаходяться в безперервному зміні, і кожен новий момент дає нову комбінацію всіх складових ситуацій, яку ми умовно переводимо в статичний стан. Наближення до збігу мети і результату виникає завдяки механізму зворотного зв'язку. Саме зворотній зв'язок виконує функцію зворотного зв'язку і корекції поточних результатів за параметрами мети. Цей зв'язок може бути або позитивною, або негативною, тобто перешкоджає руху результату до мети. Негативний зворотний зв'язок викликає необхідність прийняття управлінського рішення по приведенню внутрішнього середовища в стан, що забезпечує рух результату до мети за рахунок інтенсивності і динамізму внутрішніх факторів, переважаючих динамізм факторів зовнішнього середовища, які перешкоджають руху результату до мети. Однак слід зазначити, що чим більше організація (система), тим за інших рівних умов, легше протистояти викликам зовнішнього середовища. Велика організація частково адаптує зовнішнє середовище до інтересів внутрішньої. Наприклад, велика корпорація за рахунок внутрішньо-корпоративних трансфертних цін добивається зниження витрат і підвищення рентабельності кінцевої продукції, що дозволяє їй успішно протистояти конкурентам і іншим елементам зовнішнього середовища. Таким чином, основним імперативом стратегічного планування та управління є виявлення та усунення виникаючих протиріч між виробничою ситуацією і цілями організації. Слід також уточнити роль стратегічного і тактичного планування для досягнення мети. Стратегічне планування не може передбачити динамізм і характер короткострокових змін зовнішнього і внутрішнього середовища сприяти і перешкоджають досягненню мети. Тому стратегічне планування враховує незмінні в довгостроковій перспективі фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, а тактичне планування - фактори, що виникають на відносно коротких інтервалах часу.

Завдання - бажаний результат діяльності підсистеми, досяжний за намічений інтервал часу, в межах заданих ресурсів, що характеризуються набором бажаних параметрів цього результату.

У таблиці 1 представлені основні види планування в залежності від горизонту планування.

Таблиця 1- Види планування

Типи планування	Види узагальненого опису операцій	Засоби	Задачі	Цілі	Ідеали
Операційне	Операції	Обираються	Дані	Дані	Дані
Тактичне	Заходи	Обираються	Обираються	Дані	Дані
Стратегічне	Напрямки розвитку	Обираються	Обираються	Вибираються	Дані

У таблиці, по-перше, «відсічене» нормативне планування, яке практично в Україні не застосовується. По-друге, в таблицю введена додаткова колонка, що характеризує відповідність типів планів рівню узагальненого опису операцій. По-третє, виділені елементи таблиці, в яких відбувається вибір. Тим самим наочно підкреслено, наскільки різняться типи планування з точки зору області вибору (або поля) рішень.

Стратегічне планування призначене не тільки для вибору засобів і завдань, але, головне - формування цілей системи. Отже, максимальною областю вибору володіють стратегічні рішення.

Дуже важливим видається уточнення поняття «стратегічне управління» з точки зору його основної функції - досягнення мети організації за рахунок зростання компанії та підвищення здатності протистояти викликам зовнішнього середовища. Однак слід, перш за все, дати саме загальне визначення центральної функції управління в загальному, сформульоване С.Н. Тідоре і Н.П.Фолічевим: «Управління - це вертикальна координація взаємодії елементів внутрішнього і зовнішнього середовища, спрямоване на досягнення певного результату». Беручи за основу дане визначення, пропонуємо наступне авторське визначення «стратегічного управління».

Стратегічне управління - це вертикальна і горизонтальна координація взаємодії елементів внутрішнього середовища з метою забезпечення їх узгоджених дій та адаптації до елементів зовнішнього середовища для досягнення відповідності результатів діяльності стратегічної мети організації. Стратегічне управління здійснюється на основі стратегічного плану.

У системі стратегічного управління, в забезпеченні нормального функціонування територіально-галузевого агропродовольчого комплексу особливе місце займає планування.

Планування є специфічна форма суспільної практики людей, що є однією з функцій управління - пріоритетною, що складається в підготовці різних варіантів управлінських рішень у вигляді прогнозів, проектів, програм і планів, обґрунтуванні їх оптимальності, забезпеченні можливості виконання та перевірки їх виконання.

Стратегічне планування зайняло основне місце в плануючій діяльності комплексу приблизно три десятиліття тому, прийшовши на зміну довгостроковому плануванню. Довгострокове планування, яке бізнес почав застосовувати в 50-х роках минулого сторіччя, виявилось великим кроком вперед, воно дало можливість фірмі розширити горизонт свого погляду на майбутнє, зв'язавши поточну діяльність з більш масштабними завданнями.

Розглядаючи загальні методологічні особливості стратегічного планування, необхідно враховувати такі найважливіші постулати, на яких базується сучасне управління організаціями (важливою функціональною складовою якого і є планування):

1. Системність організації, суть якої розкривається наступними положеннями. По-перше, будь-яка організація складається з окремих (структурних) елементів. По-друге, між останніми існують різного роду зв'язки, що забезпечують їх взаємодію. По-третє, склад структурних елементів і характер їх взаємодії визначається властивими організації цілями. По-четверте, будь-яка організація має свої кордони, що розділяють її внутрішню і зовнішню середовища, причому від характеру зовнішнього середовища в істотній (якщо не в вирішальному) мірою залежить життєдіяльність організації.

2. Цілісність організації. Необхідно усвідомити, що, по-перше, в будь-яких своїх намірах і діях організація виступає як єдине ціле. По-друге, в цій якості вона має такі властивості, якими не володіє жоден з її елементів окремо, тобто має властивість емерджентності, а значить, і кожен елемент, перебуваючи в цілісній системі, стає володарем додаткових властивостей, обумовлених її впливом. По-третє, сумарні підсумки діяльності системи що з окремо взятих елементів, можуть бути охарактеризовані як позитивним синергическим ефектом (його образна формула - « $2 + 2 = 5$ »), так і, за певних обставин, синергическим ефектом з негативним знаком (« $2 + 2 = 3$ » або менш того). Позитивний ефект обумовлюється високою якістю інтеграції окремих компонентів системи, розумним поєднанням інтересів цілого та його складових частин (природно, висока якість інтеграційної взаємодії елементів системи не досягається автоматично, просто внаслідок самого факту об'єднання). І навпаки, недостатня реалізація принципу системності (невизначеність цілей, слабкість тісноти взаємодії).

3. Безперервність розвитку організації, що означає

об'єктивну необхідність її систематичного реагування на перманентні зміни технологічних, економічних, соціальних, політичних реальностей зовнішнього середовища. Ця реакція має проявлятися у вигляді як пристосування внутрішнього середовища організації до зовнішніх вимогам і умовам, так і того чи іншого впливу на них з метою їх гармонізації з внутрішньою структурою і динамікою розвитку організації. Чим крупніше остання, тим кращий потенціал впливу її внутрішнього середовища на динаміку зовнішнього середовища з точки зору її відповідності внутрішнім закономірностям розвитку самої організації для наближення результату діяльності організації до її стратегічної мети.

Ці загальні управлінські посилки, зрозуміло, актуальні для реалізації всіх функцій управління організації, у тому числі для планування.

Важливо відзначити, що між стратегічними, тактичними й оперативними планами існують тісні прямі та зворотні зв'язки (рис.1).

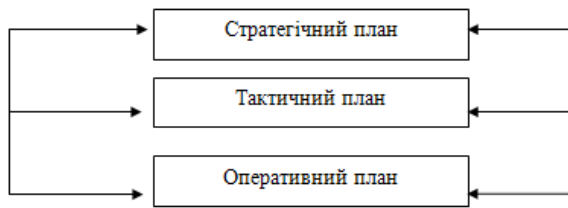

Рисунок 1 Логіка взаємодії між різними видами планів корпорації

У сучасній плановій теорії планування, важливо розрізнити поняття «довгострокового» і «стратегічного» планування. Методологія та алгоритми «довгострокового планування», як правило, відносяться до умов стабільного зовнішнього середовища і зв'язуються з встановленням планових показників на базі екстраполяції тенденцій минулих років. А «стратегічне планування» - властивість переважно сучасних ринкових підприємств, діючих в мінливій зовнішній середовищі.

Якщо стратегічний план визначає, що повинно бути зроблено, то тактичний і оперативний плани - як це зробити: коли в які етапи, за допомогою яких заходів і ким.

Принципова особливість стратегічного планування - багатомірність, багатоаспектність цього процесу, в якому інтегруються приватні стратегії корпорації.

Питання особливої важливості - перехід від розробленої системи стратегій безпосередньо до стратегічних планів. Інакше кажучи, - від якісних параметрів стратегічного курсу підприємства в різних областях до кількісно певним плановим критеріям і показникам.

Розглянуті вище визначеності стратегічного планування мають загальний характер і складають основи стратегічного планування корпоративних структур, мета якого полягає в забезпеченні єдності дій підприємств-учасників (юридичних осіб) з метою отримання синер-

гічного ефекту інтеграції.

Вищевикладене дозволяє сформулювати ще один імператив стратегічного управління структурними параметрами інтеграції при формуванні територіально-галузевих виробничих комплексів - отримання позитивного синергічного ефекту.

Таким чином, головна відмінність стратегічного планування від довгострокового - його варіативність, розробка альтернативних версій розвитку майбутнього комплексу.

У системі стратегічного планування все більшого значення починають набувати методологічні підходи, які означають єдине, цілісне напрямком використання логіки, принципів і методів стратегічного планування, тобто системний підхід до об'єкта стратегічного управління. Тому є помилковими зустрічаються в спеціальній літературі погляди, відповідно до яких методологічний підхід ототожнюється з якимось особливим методом планування (наприклад, програмно-цільовим, нормативним методом).

Системний підхід являє собою форму додатка теорії пізнання і діалектики до дослідження процесів, що відбуваються в природі, суспільстві, мисленні. Його сутність полягає в реалізації вимог загальної теорії систем, згідно з якою кожен об'єкт в процесі його дослідження повинен розглядатися як велика і складна система і, одночасно, як елемент більш загальної системи.

Під системним підходом до дослідження об'єктів розуміється методологічна концепція, заснована на прагненні побудувати цілісну картину досліджуваного об'єкта як системи, як єдиного цілісного цілого «організму», окремі елементи якої набувають властивість емерджентності.

З метою забезпечення продовольчої безпеки країни, зусилля держави мають бути спрямовані, насамперед, на збереження і розширення позицій українських аграрних і харчових підприємств на світових ринках. Цього можна досягнути на основі довгострокових контрактів з урахуванням підтримки необхідного балансу між внутрішніми потребами економіки в умовах низького платоспроможного попиту і при розвитку експортного потенціалу АПК, що є важливим джерелом валютних надходжень до державного бюджету.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Луконин И. С. Факторы стратегии управления активностью развития интегрированной корпорации / И. С. Луконин // Менеджмент в России и за рубежом. – 2004. – №4. – С. 27-31.
2. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: Экономика, стратегия, управление. – М.: Инфра-М. – 2000. – 312 с.
3. Коротков Э.М. Концепция менеджмента. – М.: ИКК «ДеКА», 1997. – 304 с.
4. Ефремов В.С. Стратегия бизнеса. Концепции и методы планирования / В.С. Ефремов. – М.: Финпресс, 1998. – 192 с.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В АГРОПРОДОВОЛЬЧІЙ СФЕРІ

© 2014

С.А. Бугаенко, кандидат економічних наук, доцент
Одеська національна академія харчових технологій, Одеса (Україна)

О.І. Проник, викладач кафедри обліку і аудиту
ПВНЗ «Херсонський економічно-правовий інститут», Херсон (Україна)

Анотація. У статті розглянуто найважливіші постулати, на яких базується сучасне управління організаціями. Надано визначення терміну стратегія, поняттю «стратегічне управління». Досліджено відмінність стратегічного планування від довгострокового.

Ключові слова: планування, управління, стратегія, системний підхід, організація.

© 2014

S.A. Bugaenko, Candidate of Economic Science, associate Professor
Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa (Ukraine)
O.I. Pronik, lecturer, Department of Accounting and Audit
PHEI «Kherson Economic Law Institute» Kherson (Ukraine)

Annotation: The article reviews the most important tenets that underpin modern management organizations. Provided by the definition of strategy, the concept of “strategic management”. Investigated the difference of long-term strategic planning.
Keywords: planning, management, strategy, systems approach, organization.

УДК 657.6

АУДИТ КАК ИНСТРУМЕНТ КОНЦЕПЦИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЛИЗИНГОВОГО БИЗНЕСА

© 2014

Е.Б. Вокина, кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры
«Бухгалтерский учет, анализ и аудит»
Тольяттинский государственный университет, Тольятти (Россия)

Аннотация: В статье обосновывается место лизинга как финансового инструмента способствующего развитию концепции устойчивого развития. Автор выделяет преимущества лизинга перед другими инвестиционными инструментами. В статье приводятся основные аспекты модели химический лизинг. Автор определяет цели и его задачи аудита для достижения принципов концепции устойчивого развития лизинговых предприятий.

Ключевые слова: устойчивое развитие, лизинг, аудит.

В условиях турбулентности экономики, стратегия устойчивого развития предприятий всех сфер становится актуальной. Под устойчивым развитием предприятия понимается модель его развития, в основе которой заложены принципы эффективного использования всех видов ресурсов на базе инноваций и баланса потребностей/возможностей предприятия и общества. Инновации обеспечивают экономический рост, связанный с развитием науки и новых технологий, как следствие, улучшением качества и продолжительности жизни населения, повышением доступа к знаниям и различным видам ресурсов. Баланс потребностей/возможностей предприятия и общества связан с удовлетворением потребностей предприятий и общества, с сохранением окружающей среды и природного капитала, с развитием личного и общественного здоровья. Модель устойчивого развития предприятия является важным элементом на пути строительства инновационной экономики и инновационного общества. Основными признаками такого общества является использование ресурсосберегающих технологий и интеллектуального капитала (знаний капитала). Задача макро и микро уровня в кризисных условиях - поддержание предприятий, удержание их в рамках стратегии инновационного развития, их ориентация принципам устойчивого развития общества.

Реализация концепции устойчивого развития невозможна без затрат ресурсов (материальных, финансовых и человеческих). Многие предприятия в условиях кризиса не имея свободных средств ищут пути получения дополнительных инвестиций. В этих условиях большое значение приобретает внутренний лизинг, как финансовый инвестиционный инструмент. Для старта многих инновационных проектов среднего и мелкого бизнеса он является эффективным решением, так как позволяет, не привлекая единовременно собственные финансовые ресурсы реализовать задуманную программу. А крупным предприятиям лизинг помогает осуществить модернизацию производственных мощностей, получить необходимые для развития деятельности основные средства (непотребляемые предметы) в использование. Лизинг обладает рядом преимуществ перед другими инвестиционными механизмами, чем объясняется его популярность:

- лизинг позволяет предприятиям-лизингополучателям использовать налоговые преференции;
- лизинг предоставляет возможность использовать ускоренную амортизацию на отдельные виды основных средств, уменьшая тем самым налог на прибыль и налог на имущество;

- лизинг дает возможность заключения договора как на краткосрочный период (от 2-3 лет) так и на среднесрочный период (6-7 лет) при большом сроке окупаемости предмета лизинга;

- привлечение инвестиций в виде лизинга имущества не требует дополнительного залогового обеспечения, так как предмет лизинга является в этом случае залогом;

- лизинг предоставляет возможность получения более гибкого графика платежей;

- лизинговые платежи начинают производиться с момента ввода предмета лизинга в эксплуатацию;

- предмет лизинга может учитываться как на балансе лизингодателя, так и на балансе лизингополучателя, что дает возможность лизингополучателю моделировать балансовые показатели;

- по окончании договора лизинга предмет лизинга может быть передан лизингополучателю по нулевой стоимости;

- доступность лизинга позволяет предприятиям разных отраслей экономики поддерживать свои средства производства в соответствии с современными требованиями рынка, что повышает конкурентные преимущества.

Процесс перехода к концепции устойчивого развития предприятия не быстрый, следовательно предприятия реализуют программу устойчивого развития деятельности должны рассчитывать длительное поэтапное финансирование. Лизинг представляет собой уже готовый инструмент, который помогает найти инвестиции на инновационные, социальные проекты длительного характера. На практике лизинговая система финансирования более длительная, чем банковская. Но в этой ситуации очень важна поддержка государства на законодательном уровне. По опыту прошлых лет, предлагая дополнительные послабления налогового законодательства при использовании лизинговой схемы государство стимулировало определенные отрасли и производства для улучшения сбыта и увеличения товарооборота продукции. Государство может ориентировать предприятия на устойчивое развитие используя хорошо известный лизинговый механизм, например, на инновационные, экологические или социальные проекты.

Динамика показателей лизингового бизнеса в Российской Федерации свидетельствует о высоком спросе на этот инструмент инвестиций. А в рамках концепции устойчивого развития меняются и подходы к лизингу. Например, в последнее время получила разви-